

Okul Yöneticilerinin Kendilik Algı Düzeylerinin Analizi

Elhan BİLGİN¹

Bülent ÖZTÜRK²

Sibel ÇELİK³

Öz

Okul yöneticilerinin kendilik algı düzeylerinin analizini yapmak amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Şahinbey/Gaziantep'te Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan 225 okul yöneticisidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 istatistiksel veri analiz programı kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin medeni durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin görev yaptıkları kademe ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin eğitim durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin okullarında görev yapan öğretmen sayısı ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticisi, Kendilik, Kendilik Algısı

¹ Şehit Servet Tomak Ortaokulu, Şahinbey/Gaziantep, elhan.bilgin@gmail.com.

² Can Alevli Ortaokulu, Şahinbey/Gaziantep, asefbulent@hotmail.com.

³ Can Alevli Ortaokulu, Şahinbey/Gaziantep, celik_sbl_87@hotmail.com.

Analysis of School Administrators' Self-Perception Levels

Abstract

In this study, which was conducted to analyze the self-perception levels of school administrators, the survey model, one of the quantitative research models, was used. The sample of the research is 225 school administrators working in schools affiliated to the Ministry of National Education in Şahinbey/Gaziantep in the 2022-2023 academic year. "Social Comparison Scale (SCA)" was used as a data collection tool in the research. SPSS 24.0 statistical data analysis program was used in the analysis of the research data. The level of significance in the analyzes was taken as $p < 0.05$. There is a statistically significant difference between the genders of school administrators and their self-perception levels. There is a statistically significant difference between school administrators' marital status and self-perception levels. There is a statistically significant difference between the level of school administrators and their self-perception levels. There is a statistically significant difference between the educational status of school administrators and their self-perception levels. There is a statistically significant difference between the number of teachers working in the schools of school administrators and their self-perception levels.

Keywords: School Administrator, Self, Self Perception

Giriş

Kendilik algısı, bireylerin kendilerine ilişkin arzu, istek, duygu, düşünce, ilgi, değer, davranış ve sınırlılıkları, geçmiş yaşam deneyimleri, geleceğe ilişkin düşünceleri, diğerleriyle olan iletişim ve etkileşimlerine ek olarak kendileri dışındaki diğer etmenlere karşı algı ve yorumlarını barındırmaktadır (Aldemir, 2013). Bireyler, kendisindeki olumlu ve olumsuz özelliklere, kendi potansiyeline, değerlerine ve eksik yönlerine ilişkin algısıyla kendilik kavramını var etmekte ve kişinin kendisini nasıl gördüğünden temel almaktadır (Hamachek, 1985). Sıklıkla birbiri yerine kullanılan kendilik ve kendilik algısı kavramlarının ayrıştığı nokta kendilik algısının bireyin sahip olduğu özellik ve değerlere ilişkin memnuniyet derecesinden temel alması ve diğerlerine ait dönütlerin ve değerlendirmelerin de bu algıda pay sahibi olmasıdır. Bu yönüyle kendilik algısı sosyal etmenlerden bağımsız olarak ele alınmamaktadır (Şahin vd., 2011).

Kendilik algısı üç etmenin birleşimiyle var olmaktadır. Bu etmenlerden ilki başkalarından algılanan/görülen saygı, ikincisi bireyin yeterliliği ve bu yeterliliğe ilişkin inancı ve üçüncüsü ise bu iki etmenin bilincinde olan bireyin, benliğine ilişkin yapmış olduğu değerlendirmelerdir. Bireyin diğerlerinden görmüş olduğu saygı hem kendisine ilişkin güven duygusunun hem de kendisini sevmesinin anlamlı bir yordayıcısı olarak değerlendirmekle birlikte kendisine saygı duyma düzeyini de arttırmaktadır. Bu saygı kavramı ise yeterlilik inancını pozitif yönde etkilemekte ve şekillendirmektedir. Bu çift yönlü etkileşim sonucunda ise sağlıklı ve tutarlı bir içsel dinamik mevcut olmakta ve olumlu bir benlik algısının oluşumu ile sonuçlanmaktadır (Barlas vd, 2010).

Kendilik Kavramı

Kendilik, bir kişinin kendisinin zihinsel temsili anlamındadır. Bu durum bilişsel bir özelliğinin olduğunu göstermektedir. Kişinin kendisi hakkındaki düşünceleri, iyi ve kötü hakkındaki yargıları ve kendisinden beklentileri kendilik kavramı ile ifade edilmektedir (Güler ve Yetim, 2008).

Benlik kavramı yüzyıllardır üzerinde çok düşünülen ve tanımlanmaya çalışılan bir kavramdır. 17. yüzyılda Descartes, Ben'in "düşünen bir şey" olduğu yargısına varmıştır. 18. yüzyılda Kant, benliği "kendinin bilincinde" olarak tanımlamış ve benliği Empirik, psikolojik ya da antropolojik kendilik olarak iki başlık altında incelemiştir. "Nesne olarak ben" veya "sezgisel obje" ve aşkın veya mantıksal özne, "özne olarak ben", kendiliğin gerçekleşmesi olarak ifade edilmektedir (Yalçın, 2004). Kant'ın tanımlaması ile 19. yüzyılda kendini tanımlamasının yolunu belirlemiştir. Ona göre psikiyatrik bozukluklar ve beyin hasarı nedeniyle benlikte meydana gelen değişiklikler, benliğin nöral süreçlerle ilişkili bilişsel ve duygusal bir deneyim olmaktadır (Kircher ve David, 2003).

Kişinin kendini algılama durumu ile ilgili öz değer ve öz bilinç boyutları kendiliği ifade etmektedir. Bireyin özgül ya da öznel algılama alanı ile eşdeğer olmaktadır (Topses 2006). Bir kavramın zihinde oluşması için dışardan gelmekte olan uyarı ve o uyaranlarla ilgili anı parçalarına gereksinim bulunmaktadır. Bower ve Giligan (1979) kendilik kavramının bellekte düzensiz biçimde bulunmakta olan kavramların oluşturmuş olduğu çağrışımlar olduğunu belirtmişlerdir (Aydın, 1996). Jonh Locke (1959) da kendiliği epizodik belleğin bir ürünü şeklinde tarif etmektedir (Conway ve Pleydell-Pearce, 2000). Kendilik kavramı bireyin

deneyimlerini algılamasını ve organizasyonunu kapsamaktadır. Bireyin kendilik algısı, diğer bireylerle empati kurmaya olanak sağlayan sistematik bir yapıdır (Karslı, 2008).

Kendilik kavramı sosyal bir çevrede, benlik bilinci ise sembolik aktarım yoluyla kazanılmaktadır. Bu nedenle kendilik kavramı sosyal bir bağlamda ele alınmalıdır. Bireyin kendisi hakkında oluşturduğu kendilik kavramı çevreye bağlı olarak değişebilmektedir (Aydın, 1996).

İçeriğe bağlı benlik kavramı, belirli durumlarda ortaya çıkan kişilik hakkındaki inançları ifade etmektedir. Bireyin kendine genel anlamdaki bakışını oluşturan açık ve kesin tanımlar benlik kavramları olarak vurgulanırken, kişiliğin daha belirsiz yönleri benlik şemaları olarak ifade edilmektedir. Bu şemalar bir kişinin davranışına rehberlik edebilir ve algısını etkileyebilir. Ayrıca, diğerinin bakış açısı kişinin kendilik şemasından çıkmaktadır (Karslı, 2008).

Kendilik kavramı üç açıdan incelenmektedir. Bunlar bireysel, ilişkisel ve kolektif benliktir. Bu ifadelerin üçü de bir kişide aynı anda ortaya çıkabilmektedir. Bireysel benlik, benliğin diğerlerinden farklı olan yönlerini ifade etmektedir. İlişkisel benlik, bir kişinin diğerine göre yarattığı benliktir. Kolektif benlik, bir kişinin bir sosyal grupta yarattığı benliktir. Kişi bu sosyal grup içinde kendini yeniden yapılandırır (Altuntek, 2008). Strickland (2001), kendilik kavramını bireysel, sosyal ve ideal benlik olmak üzere üç bölüme ayırmıştır. Kişisel benlik kişinin kendisi hakkındaki inançları olarak tanımlanırken, sosyal benlik başkalarının kendisi hakkındaki inançları ve ideal benlik kişinin kendi ihtişamı olarak tanımlanır (Koç, 2008).

Sullivan, kendilik sistemini yaşamda ortaya çıkan kaygıdan kaçınma deneyimi olarak yorumlamaktadır. İyi-ben ve kötü-ben kavramları bireyin kendilik algısını oluşturmaktadır. Kendilik sisteminde, onay ve yasak aynı anda var bulunmaktadır. Horney ise “gerçek benlik” kavramını ortaya atmıştır. Gerçek benliği güçlü, olgun, doğal kavramlarla ifade etmektedir. Gerçek benlik güçlü olduğunda, birey sorumluluğun taşıyıcısı olmaktadır. Güçsüz kaldığında birey kendine yabancılaşır ve kendini yönetmekten çok yönetilmek istemektedir. Adler benlik kavramını yaratıcılık, Erikson kişiliğin kapsamlı işlevi, Allport varoluşun vazgeçilmez bir parçası ve Maslow da varoluşu sürdürmek için tüm ihtiyaçları harekete geçiren alan olarak ifade etmişlerdir (Topses, 2006).

Kendilik Algısı

Kendilik, kişinin sosyal etkileşimler sonucunda kendisi ile ilgili geliştirdiği fikirleri, tanımlamaları, değerlendirmeleri içeren kavramdır. Kendilik (self), “benlik” ve “öz” gibi kavramlarla da adlandırılmaktadır (Özen, 2014).

Farklı bir ifadeyle kendilik, başkasının gözlerinden kendine bakmaktır. Aynı zamanda bir başkasının duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını anlayabilmek için de kullanılmaktadır (Güneş, 2011). Kendilik ile ilgili ilk araştırmaları yapan William James (1992) kendiliği, “bilen” benlik ve “bilinen” benlik olarak iki farklı yönüyle açıklamıştır. Bilen benlik, yöneticidir, kendiliğin bilinçli ve düşünen tarafıdır. Bilinen benlik, nesnedir, kişinin kendine ait olarak gördüğü şeylerin tümünü içermektedir (Aydın, 2018).

Bilinen benliği oluşturan üç unsur; maddi, sosyal ve manevi öğelerdir. Bir kişinin bedeni, vücudunun belirli bölümleri ve giyimi maddi öğeyi, çevresi tarafından tanınan yönler sosyal faktörü ve kişinin bilincindeki tüm haller, duyular ve arzular manevi faktörü oluşturmaktadır. Bütün bu öğeler insan davranışını etkilemektedir. Maddi unsurlar, zenginliğe sahip olma ve kendi vücudunu süsleme gibi davranışlara, sosyal unsurlar, çevrenin ilgi ve onayını beklemeye, manevi unsurlar ise ahlaki gelişim arzusu uyandırabilmektedir (Özen ve Gülaçtı, 2010).

Kendilik algısı genellikle benlik kavramı ile eş anlamlıdır. Benlik, bireye ait olan fiziksel, bilişsel, psikolojik, sosyal ve ahlaki değerlerin tamamıdır. Benlik algısı, bu değerlerden memnuniyet düzeyini ifade etmektedir. Benlik, bireyin bireysel olarak farkında olabileceği bir şey iken, benlik algısı kişilerarası ilişkiler bağlamında anlaşılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2004). Farklı bir ifadeyle, benlik algısı, kişisel deneyim ve çevresel geri bildirim bağlamında kişinin kendi özelliklerini olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmesidir (Demoulin, 1999).

Olumlu benlik algısına sahip birey, kendini değerli ve yeterli gören, özgüveni ve özsaygısı yüksek, bağımsız hareket edebilen, sorumluluk alabilen, zorluklarla baş edebilen, kişilerarası ilişkilerde başarılı olan kişidir. Olumsuz benlik algısına sahip kişiler ise sessiz ve içe dönük olma eğilimindedirler, kendilerini değersiz ve yetersiz görürler, kendilerini sevilmeyen olarak görürler, yeniliklerden kaçınırlar, hayal kırıklıklarına tahammül edemezler ve başkalarını suçlamaktadırlar (Baumeister vd., 2003).

Kendilik Algısının Gelişimi

Olumlu kendilik algısına sahip olan bireyler, değerli ve yeterli olduğunu düşünen, özgüvenleri ve özsaygıları yüksek, bağımsız hareket edebilen, sorumluluk alabilen, zorluklarla baş edebilen, kişilerarası ilişkilerde başarılı bireylerdir. Olumsuz kendilik algısına sahip olan bireyler ise kendini değersiz ve yetersiz gören, istenmediğini düşünen, yeniliklerden kaçınan, hayal kırıklığına tahammül edemeyen, başkalarını suçlayan, sessiz ve içedönük kişiler olma eğilimindedirler (Baumeister vd., 2003).

Olumlu ebeveyn tutumları, olumlu benlik algısı geliştirmede bir numaralı faktördür. Anne babalar çocuklarıyla sevgi ve saygıya dayalı yakın ilişkiler kurduklarında, bu durum olumlu bir benlik algısı sağlamaktadır. Aşırı korumacı, izin verici, otoriter, özverili ve tutarsız ebeveyn tutumları, çocuğun özgüven eksikliğine, kaygıya, saldırganlığa ve öz kontrol eksikliğine yol açarak olumsuz benlik algılarının gelişmesine yol açabilmektedir. Çocuklarına karşı destekleyici, hoşgörülü, tutarlı, koşulsuz kabul gören, duygu ve düşüncelerin paylaşımına değer veren ebeveynler de olumlu benlik algılarını desteklemektedir (Yıldız, 2017).

Aile, çocuğun ilk sosyal çevresidir. Zamanla çocukların sosyal çevreleri genişler ve çocuklar arkadaşları, öğretmenleri, akrabaları ve aileleri ile ilişkiler geliştirmektedir. Bu noktada çocuklar ait oldukları gruplardan olumlu geribildirim aldıklarında olumlu benlik algıları geliştirirler; dâhil oldukları gruplarda travmatik durumlar olumsuz benlik algılarının gelişmesine yol açabilmektedir (El Nokali vd., 2010). Erken çocukluk döneminde benliğin oluşumu ve gelişimi için bakım verenlerin davranış ve tutumları son derece önemlidir. Ebeveynleriyle iyi iletişim kuran çocuklar olumlu benlik algıları geliştirirken, ebeveynleri ile iyi iletişim kurmayan ve ihtiyaçları yeterince karşılanmayan çocuklar kaygılı, olumsuz ve gergin benlik algıları geliştirmektedirler (Bergin ve Bergin, 2009).

Schoeneman (1981), kendilik algısının oluşmasıyla ve gelişmesiyle ilgili yaptığı çalışmaların sonucunda aşağıda yer alan yargılara ulaşmıştır (Koç, 2008):

- Birey kendini başkalarının onu algıladığı gibi algılamaktadır.
- Birey kendini gözlemler ve böylece kendilik algısını oluşturmaktadırlar.
- Bireyler kendilerini başkalarıyla karşılaştırarak benlik algıları geliştirirler.

Rol yapma yoluyla görülen ayna etkisi de kendilik algısının gelişimi için önemlidir. Bireyler, başkalarının kendilerini nasıl gördüklerini değerlendirerek benlik algısını geliştirmektedirler (Koç, 2008).

Kendilik algısının gelişmesinde öğretmen tutumları da etkilidir. Öğretmenlerin eleştirel ve titiz tutumları ile yargılayıcı davranışları, çocukların bilişsel eksikliklerin gelişmesine yol açmaktadır. Ayrıca çocukların beden ve ruh sağlığı, sosyoekonomik faktörlerin yüksek olması ve çevre ile olumlu iletişim kurmaları olumlu benlik algılarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Koç, 2008).

Kendiliğe Yönelik Kuramsal Bakış Açıları

Bu bölümde kendilik algısı kavramına yönelik kuramsal açıklamalara ve bazı yaklaşımlara yer verilmiş, Festinger'in Sosyal Karşılaştırma Teorisi, Bem'in Kendilik Algısı Kuramı ve kendilik algısına yönelik diğer yaklaşımlar genel hatları ile incelenmiştir.

Kendilik Algısı ve Sosyal Karşılaştırma Teorisi

Bu teori ilk olarak 1954'te Festinger tarafından dile getirilmiştir. Festinger, insanların günlük yaşamlarındaki tutarlılığın sevdiklerini gözlemlerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Bilişsel uyumsuzluk, tutarlılık ihtiyacının bir parçasıdır. Festinger, tüm insanların belirli inançlara sahip olduğunu ve kendi inançlarına aykırı bir şey yapmaları istendiğinde çatışmanın ortaya çıktığını açıklamıştır. Bilişsel uyumsuzluk, insanlar çatışan davranış veya düşünceleri uzlaştırmaya çalıştığında ortaya çıkmaktadır (Strickland, 2001).

Festinger, sosyal karşılaştırmanın bir süreç olduğunu belirtmiş olmakla birlikte, hipotezlerini bu süreci açıklamak amacıyla oluşturmaktadır. Festinger'e göre, bireyler, doğal olarak kendi düşünce ve dürtülerini değerlendirmek için motive olmaktadır. Bireyler, kendileri hakkında sosyal ve nesnel olmayan bilgilere sahip olduklarında, kendi fikir ve yeteneklerini başkalarınınkilerle karşılaştırmaktadırlar. Fikirleri ve yetenekleri kendilerini karşılaştırdıkları kişilerden farklılaştıkça karşılaştırma eğilimleri azalmaktadır. Birey, görüşlerini veya yeteneklerini, kendisinden çok farklı olan başkalarıyla karşılaştırarak değerlendirme eğiliminde değildir. Bir başkasının yeteneği kendisine çok uzaksa, kendi yeteneğini o kişiyle kıyaslayarak ya tepeden tırnağa değerlendirmek mümkün değildir. Birey, bir görüşün doğruluğunu veya yanlışlığını, görüşleri kendisinden çok farklı olan başkalarıyla karşılaştırarak değerlendirmemektedir. Farklı bir anlatımla, bir kişinin kendisiyle

karşılaştırabileceği fikir veya yetenekler aralığında bir kendini sınırlama vardır. Sosyal karşılaştırmanın amaçlarından biri, bireyin kendini değerlendirmesi, geliştirme, öz-değerini artırma motivasyonu ve ilişki kurma ihtiyacıdır. Sosyal karşılaştırma teorisi, insanların kendi düşünce ve yeteneklerini doğru bir şekilde değerlendirmek için motive olduklarını, dolayısıyla yetenek düzeylerini doğru bir şekilde değerlendirerek ve doğru tutumları oluşturarak onları motive ettiğini varsaymaktadır. Ayrıca, bu değerlendirmeler, fiziksel standartlar olmaksızın kendini başkalarıyla karşılaştırmanın sonucudur. İnsanlar bu karşılaştırmaları çoğunlukla kendilerine benzer durumdakilerle yapmaktadır (Festinger, 1954).

Bem'in Kendilik Algısı Teorisi

Bem'in (1972), kendini algılama teorisi ve Duval ve Wicklund'un (1972), nesnel kendini tanıma kuramı, kendini algılamayı kişinin kendi davranışını ve içinde meydana geldiği uyaran koşullarını gözlemlemeyi içeren özel bir nesne ve kişi algısı olarak ele almaktadır. Bu perspektiflerden bakınca kendini doğrulama stratejisi, düşünce ve duyguların yanı sıra dış davranış ve durumların izlenmesi de dâhildir. Kendini gözlemlemeye dayanan kendilik algısı kuramına göre; insanlar nasıl diğer kişilere dair bilgiyi onları gözlemleyerek ediniyorsa; kendine dair duyguları, tutumları ve diğer içsel durumlarıyla ilişkili bilgiyi de kendi davranışlarını gözlemleyerek edinebilmektedirler. Başlangıçta, bireyler kendi görünür davranışlarını gözlemleyerek tutumlarını, duygularını ve diğer bazı içsel durumları öğrenmektedirler. Bu nedenle, içsel ipuçlarından elde edilen bilgiler zayıf, belirsiz veya açıklanamazsa, bireyler dışsal gözlemciler gibi içsel durumları anlamak için dış ipuçlarını kullanmalıdır. Birey, davranışının dış gözlemcisi ile işlevsel olarak aynı konumdadır ve gözlemci, bireyin içsel durumunu anlamak için aynı dışsal ipuçlarına güvenmelidir (Bem ve McConnell, 1970).

Kendilik algısı teorisi, bireyin benlik kavramının psikolojik olarak yakın olan diğer insanları da kapsayacak şekilde genişlediğini öne sürerken, o kişinin davranışından çıkarılan sonuçlar ayrıca, başkalarına yakın bir bireyin davranışını gözlemlerken, ortaya çıkan davranışın aynı zamanda şunları da gerektirir: kişinin kendi nitelikleri hakkında çıkarımlara aktarılmasıdır. Kendilik algısındaki bu değişiklik, bir kişinin davranışını bu yeni niteliklerle uyumlu hale getirmeli ve genellikle bir kişinin başka bir kişinin davranışına tanık olduğu gibi davranmasına yol açmalıdır. Bu tür dolaylı kendilik algılama süreçlerinin örnekleri izole durumlarda ortaya çıkabilse de, casusluk yapan benlik, benlik kavramının uzun vadeli gelişiminde (ve devam eden yeniden geliştirilmesinde) merkezi bir rol oynayabilmektedir. Önce benlik kavramı geliştirilir

(Goldstein ve Cialdini, 2007). Bem, kendilik algısı kuramının, bilişsel uyumsuzluk kuramının temel fenomeni için başka bir açıklama sağlayabileceğine inanmaktadır (Bem, 1967).

Kendilik Algısını Etkileyen Faktörler

Kendilik algısı sosyal karşılaştırmadan etkilenen bir olgudur. Özellikle ergenlik döneminde sosyal karşılaştırmalar, benzerlikler ve kişilerarası ilişkiler benlik algısını etkileyen faktörlerdir. Aşağıdaki bireysel özellikler kendilik algısını etkileyen faktörlerdir (Çapan ve Owen, 2017):

- Fiziksel özellikler,
- Geçmiş davranışlar,
- Uyumluluk,
- Diğer insanlardan ayrılan mevcudiyet,
- Geçen zamanla birlikte aynı kişi olmaya yönelik düşüncelerin kendisini göstermesi,
- Düşünceler,
- Tutumlar,
- Duyguları tanıma,
- Duyguları ayırt etme

Yukarıdaki faktörler kendilik algısını etkileyen ana faktörlerdir, ancak genel bir çerçeve oluşturan bu faktörlerin sayısı daha da arttırılabilir. Kişilik, kendilik algısını etkileyen faktörlerden biridir. Beş faktörlü kişilik özellikleri, benlikle ilişkilerinin farklı özelliklerini vurgulayabilir Buna göre (Çetin, 2008):

- Uyumluluk; güven, yumuşak başlılık, açık sözlülük, fedakârlık, uyma ve alçakgönüllülükle ilgilidir.
- Dışadönüklük kapsamında ise coşku, girişimcilik, iddia, hareketlilik, heyecan arayışı ve olumlu duygular öne çıkmaktadır.
- Nevrotiklik (Duygusal Denge); depresyon, sinir, hassasiyet, içine kapanık olma gibi özellikleri kapsamaktadır.
- Özdisiplin ise yeterlik, düzen, sorumluluk, başarı arayışı gibi konulara yöneliktir.
- Gelişime açıklık kapsamında ise hayal gücü, estetik, hissiyat, fikir, değer, icraat yer almaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul yöneticilerinin kendilik algı düzeylerinin analizini yapmak amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Şahinbey/Gaziantep'te Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan 225 okul yöneticisidir.

Tablo 1. Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	92	40,89
	Erkek	133	59,11
Medeni Durum	Evli	146	64,89
	Bekar	79	35,11
Görev Yapılan Kademe	Okul Öncesi	55	24,44
	İlkokul	59	26,22
	Ortaokul	45	20,00
	Lise	66	29,33
Eğitim durumu	Lisans	135	60,00
	Yüksek Lisans	72	32,00
	Doktora	18	8,00
Okuldaki Öğretmen Sayısı	20 ve daha az	30	13,33
	20-30	96	42,67
	30-40	85	37,78
	41 ve daha fazla	14	6,22

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinden %59,11'i erkek, %40,89'u kadındır. %64,89'u evli olan okul yöneticilerinden %26,22'si ilkokulda, %24,44'ü okul öncesinde, %29'u lisede, %20'si ise ortaokulda görev yapmaktadır. Okul yöneticilerinden %60'ı lisans mezunuyken, %32'si yüksek lisans, %8'i ise doktora eğitimi almıştır. Okul

yöneticilerinden %42,67'sinin görev yaptıkları okuldaki öğretmen sayısı 20-30 arası, %37,78'inin ise okulunda 30-40 arası öğretmen bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ)” kullanılmıştır. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, kişinin kendisini başkalarıyla kıyaslaması sonucunda kendini nasıl gördüğüne ilişkin algıları ölçmektedir. Gilbert, Allan ve Trent (1991) tarafından iki kutuplu 5 madde şeklinde geliştirilmiştir. Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılırken ölçeğin boyut sayısını arttırmış ve 18 maddelik son haline getirmişlerdir. 18 maddeden oluşan iki kutuplu (örneğin, sabırlı-sabırsız) 6'lı likert tipi ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar olumlu benlik şemasını ve alınan düşük puanlar da olumsuz benlik şemasını göstermektedir (Şahin ve Şahin, 1992). Ölçeğin Türkiye güvenilirlik çalışmalarında Cronbach alfa değeri 0.79 olarak belirlenmiştir. Daha sonra geliştirilen 18 maddelik formula yapılan araştırmada ise Cronbach alfa değeri 0.89 olarak belirlenmiştir (Şahin ve Şahin, 1992).

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 istatistiksel veri analiz programı kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki anlamlılık düzeyinin belirlenmesi amacıyla t Testi ve Anova Testi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin kendilik algı düzeyleri demografik özellikleri ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizlere ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Cinsiyetlerine Göre Kendilik Algısı Düzeyleri

Cinsiyet	N	Ort	ss.	Z	p
Kadın	92	3,926	0,726	-0,986	0,002
Erkek	133	4,117	0,925		

Tablo2'ye göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Medeni Durumlarına Göre Kendilik Algısı Düzeyleri

Medeni Durum	N	Ort	ss.	Z	p
Evli	146	4,112	0,923	-2,366	0,000
Erkek	79	3,625	0,826		

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin medeni durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Görev Yaptıkları Kademeye Göre Kendilik Algısı Düzeyleri

Kademe	N	Ort	ss.	Z	p
Okul Öncesi	55	4,624	1,362	-1,666	0,011
İlkokul	59	4,126	1,578		
Ortaokul	45	4,256	1,985		
Lise	66	4,326	1,745		

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görev yaptıkları kademe ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Görev Yaptıkları Kademeye Göre Kendilik Algısı Düzeyleri

Eğitim Durumu	N	Ort	ss.	Z	p
Lisans	135	4,236	0,663	-1,954	0,049
Yüksek Lisans	72	4,785	0,787		
Doktora	18	4,960	0,852		

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin eğitim durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Okullarındaki Öğretmen Sayısına Göre Kendilik Algısı Düzeyleri

Öğretmen Sayısı	N	Ort	ss.	Z	p
20 ve daha az	30	3,895	2,111	-0,924	0,000
20-30	96	3,623	2,065		
30-40	85	3,725	2,363		
41 ve daha fazla	14	3,412	2,425		

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin okullarında görev yapan öğretmen sayısı ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul yöneticilerinin cinsiyetleri ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin medeni durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin görev yaptıkları kademe ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin eğitim durumları ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin okullarında görev yapan öğretmen sayısı ile kendilik algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Kaynakça

- Aldemir, G.Y. (2013). Elit Sporcularda İmgelemenin Benlik Algısı ve Problem Çözme Becerisine Etkisi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altuntek, N. S. (2008), Benlik ve kültür: namus kavramına simgesel-bilişsel bir yaklaşım. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25(2), 37-58.

- Aydınlı, S. (2014). *Ergenlerin Öfke İfade Biçimleri, Sosyal Karşılaştırma Düzeyleri, Umutsuzluk Seviyeleri ve Çatışma Çözme Yaklaşımlarının İncelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Barlas, G. Ü., Karaca, S., Onan, N. ve Işıl, Ö. (2010). Üniversite Sınavına Hazırlanan Bir Grup Öğrencinin Kendilik Algıları Ve Ruhsal Belirtileri Arasındaki İlişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 18-24
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Bem, D. J. (1967). Self-perception: an alternative interpretation of cognitive dissonance phenomena. *Psychological Review*, 74, 183-200.
- Bem, D. J., McConnell, H. K. (1970). Testing the self-perception explanation of dissonance phenomena: on the salience of premanipulation attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14(1), 23-31.
- Bergin, C., Bergin, D. (2009), *Attachment in The Classroom*. *Educ Psychol Rev*, 21, 141–170.
- Conway, M.A., & Pleydell-Pearce C. W, (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychol Rev*, 107(2), 261-88.
- Çapan, B. E., & Owen, F. D. (2017), Çocukların kendilik değerini geliştirmede kendilik değeri geliştirme programı ve sosyal ve duygusal eğitim programının etkililiği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 756-769.
- Çetin, F, (2008). *Kişilerarası İlişkilerde Kendilik Algısı, Kontrol Odağı ve Kişilik Yapısının Çatışma Çözme Yaklaşımları Üzerine Etkileri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demoulin, D. F. (1999). A Personalized Development Of Self-Concept For Beginning Readers. *Education*, 120(1), 14-26.
- El Nokali, N. E., Bachman, H. J., & Votruba-Drzal, E. (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*, 81(3), 988-1005.

- Festinger, L. (1954). A Theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117- 140.
- Gilbert, P.S., Allan S., & Trent D. (1991). A social comparison scale: psychometric properties and relationship to psychopathology, *Personality and Individual Differences*, 19(3), 293-299.
- Goldstein, N. J., Cialdini, R. B. (2007). The spyglass self: a model of vicarious self perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(3), 402-417.
- Güler, M., ve Yetim, Ü. (2008). Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 34-43.
- Güneş, A. (2011). Kişilerarası iletişim sürecinde beden dili kavramı ve rolü üzerine kuramsal bir çalışma. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 706-730.
- Hamachek, D. E. (1985). The Self's Development And Ego Growth: Conceptual Analysis And Implications For Counselors. *Journal Of Counseling And Development*, 64(2), 136-142.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10. Baskı. Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Karşlı, E. (2008). *Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı, Öfke ve Psikosomatik Bozukluklar*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kircher, T., & David, A. (2003). *The Self In Neuroscience And Psychiatry*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Koç, V. (2008). *Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı, Öfke ve Depresyon*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özen Y., ve Gülaçtı F. (2010). Benlik-kavramı ve benliğin gelişimi bilen benliğe gereksinim var mı? *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 21-37.
- Özen, Y. (2014). Kendilik, kendilik algısı ve kendilik algısına bağlı psikosomatik bozukluklara sosyal psikolojik bir bakış. *Akademik Bakış Dergisi*, 40, 1-12.
- Strickland, B. R. (2001). *Gale Encyclopedia Of Psychology Second Edition*. Gale Group Staff Press, New York, ABD.

Şahin, N. H. ve Batıgün, A. D. ve Uzun, C. (2011). Anksiyete Bozukluğu: Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı ve Öfke Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 107-113.

Şahin, N. H., Şahin, N. (1992). “Adolescent Guilt, Shame, and Depression In Relation to Sociotropy and Autonomy” *The World Congress Of Cognitive Therapy*, Toronto.

Topses, G, (2009). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Yalçın, Ş. (2004). Kant'ta transandantal ben bilinci. *Felsefe Dünyası*, 39, 55-72.

Yıldız, T. G, (2017), *Anne Baba Eğitimi*. Pegem Akademi, Ankara.